

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VYRIAUSYBĖS ĮSTATYMO NR. I-464 VIENUOLIKTOJO SKIRSNIO PAVADINIMO
PAKEITIMO IR 52 STRAIPSNIO PAKEITIMO BEI
ĮSTATYMO PAPILDYMO 53 STRAIPSNIU
ĮSTATYMO
PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos teisės aktai nereguliuoja Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) teisėjų bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismui (toliau – ESTT) padedančių generalinių advokatų, kuriuos į pareigas siūlo Lietuvos Respublika, kandidatūrų siūlymo tvarkos. Siūlant EŽTT teisėjų nuo Lietuvos Respublikos kandidatūras buvo taikomos *ad hoc* procedūros.

Be to, Lietuvos Respublikos teisės aktai nereguliuoja kandidatų į ESTT teisėjus, generalinius advokatus, EŽTT teisėjus, kuriuos į pareigas siūlo Lietuvos Respublika, bei į EŽTT *ad hoc* teisėjų sąrašą, kurį teikia Lietuvos Respublika, atrankos tvarkos. Šių kandidatų atrankai buvo taikomos *ad hoc* procedūros.

Įvertinus tiek pagal *ad hoc* procedūras vykdytą Lietuvos Respublikos kandidatų atranką, tiek pagal teisės aktais nustatytą tvarką ar pagal *ad hoc* procedūrą (EŽTT atveju) vykusią atrinktų kandidatų siūlymo į minėtų tarptautinių teismų narius procesus, galime stebėti šių procesų pernelyg didelį sudėtingumą, kandidatų atrankos ir siūlymo mechanizmo dubliavimąsi kandidatus atrenkančių bei atrinktų kandidatų siūlyme dalyvaujančių institucijų kontekste. Be to, atsižvelgiant į Europos Sąjungos ir Europos Tarybos lygiu veikiančių patariamųjų komitetų nuomos dėl Lietuvos Respublikos siūlytų kandidatų į atitinkamų teismų teisėjus, išryškėjo poreikis tobulinti nacionalines pretendentų atrankos tiek į ESTT, tiek į EŽTT teisėjus procedūras. Dėl šių priežasčių Lietuvos Respublikos kandidatų atrankos ir siūlymo į aptartų tarptautinių teismų narius mechanizmas nėra efektyvus, o Lietuvos Respublikai dažnai kyla sunkumų vykdant priimtus tarptautinius įsipareigojimus laiku ir tinkamai pasiūlyti kandidatus į šių tarptautinių teismų narius, pvz., Lietuvos Respublika vis dar nėra pasiūliusi kandidatų sąrašo į EŽTT teisėjus vietoj teisėjo, kuris buvo išrinktas į šio teismo narius iš Lietuvos Respublikos pasiūlytų kandidatų, ir kurio kadencija šiame teisme baigėsi 2022 m. spalio 31 d.

Siekiant tinkamo Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos (toliau – Konvencija) įgyvendinimo Lietuvos Respublikoje bei įsipareigojimų, priimtų iš narystės Europos Sąjungoje, vykdymo, atsižvelgiant į viešumo ir skaidrumo principų teisėjų kandidatūrų į minėtus teismus atrankos bei siūlymo procese užtikrinimo svarbą, kartu įvertinus Europos Sąjungos ir Europos Tarybos lygiu veikiančių patariamųjų komitetų, vertinančių valstybių pateiktų kandidatų tinkamumą užimti atitinkamo teismo teisėjo pareigas, praktiką, Įstatymo projektu siūlytina pakeisti ir papildyti Vyriausybės įstatymą ir jame:

1. nustatyti EŽTT teisėjų bei ESTT padedančių generalinių advokatų, kuriuos į pareigas siūlo Lietuvos Respublika, siūlymo tvarką, analogišką ESTT teisėjų kandidatūrų siūlymui, nustatytą Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 52 straipsnyje bei Lietuvos Respublikos Seimo statuto 180²⁰ straipsnyje;

2. reglamentuoti šių kandidatų atrankos tvarką (atrankas organizuojančių subjektų sudėtį ir jų narius deleguojančias institucijas, atrankos viešumo principą bei kandidatūrų pateikimą Vyriausybei po įvykdytos atrankos);

4. nustatyti, jog atrankos į EŽTT *ad hoc* teisėjų sąrašą tvarką nustatys Vyriausybė.

Kartu siūloma patikslinti Vyriausybės įstatymo Vienuoliktojo skirsnio bei Vyriausybės įstatymo 52 straipsnio pavadinimą. Įstatymo projektu keičiamo 52 straipsnio 3 dalyje taip pat siūloma pagal Lisabonos sutartį, iš dalies keičiančią Europos Sąjungos sutartį ir Europos Bendrijos steigimo sutartį, atitinkamai patikslinti Europos Sąjungos teisminių institucijų pavadinimus. Pastebėtina, kad Europos Sąjungos sutarties 19 straipsnyje nustatyta, kad Europos Sąjungos

Teisingumo Teismas apima Teisingumo Teismą, Bendrąjį Teismą ir kitus specializuotus teismus. Taigi Įstatymo projekte siūloma vartoti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sąvoką, kuri apimtų ir Bendrąjį Teismą bei kitus galimus specializuotus teismus, į kuriuos teisėjų kandidatūras turėtų siūlyti Lietuvos Respublika.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Pagal esamą teisinį reguliavimą Vyriausybė, Respublikos Prezidentui pritarus, siūlydama kandidatus į Europos Bendrijų Teisingumo Teismo ir Pirmosios instancijos teismo teisėjus Seimo statuto nustatyta tvarka konsultuojasi su Seimu. Pagal esamą teisinį reguliavimą nenustatyta EŽTT teisėjų, kuriuos į pareigas siūlo Lietuvos Respublika, bei ESTT padedančių generalinių advokatų kandidatūrų siūlymo procedūra. Taip pat nėra nustatyta tvarka, kuria remiantis vyksta kandidatų į ESTT teisėjus ir generalinius advokatus, EŽTT teisėjus, kuriuos į pareigas siūlo Lietuvos Respublika, bei pretendentų į EŽTT *ad hoc* teisėjų sąrašą atranka.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siūloma pakeisti ir papildyti Vyriausybės įstatymo 52 straipsnio 3 dalį ir nustatyti EŽTT teisėjų bei ESTT padedančių generalinių advokatų, kuriuos į pareigas siūlo Lietuvos Respublika, kandidatūrų siūlymo tvarką, analogišką ESTT teisėjų kandidatūrų siūlymui. Taip pat siūloma atitinkamai patikslinti 52 straipsnio pavadinimą bei pagal Lisabonos sutartį, iš dalies keičiančią Europos Sąjungos sutartį ir Europos Bendrijos steigimo sutartį patikslinti 52 straipsnio 3 dalyje nurodytus Europos Sąjungos teisminių institucijų pavadinimus.

Įstatymo projektu siekiama reglamentuoti kandidatų į ESTT teisėjus ir generalinius advokatus, EŽTT teisėjus bei kandidatų į EŽTT *ad hoc* teisėjų sąrašą atrankos tvarką. Įstatymo projektu siūloma papildyti Vyriausybės įstatymą 53 straipsniu. Šio straipsnio 1 dalyje nustatoma, kad tokiais atvejais, kai Lietuvos Respublika turi pasiūlyti kandidatus į ESTT teisėjus ir generalinius advokatus, taip pat EŽTT teisėjus, kandidatų atranką Vyriausybės nustatyta tvarka vykdo Ministro Pirmininko potvarkiu konkrečiai atrankai sudaroma Kandidatų į ESTT teisėjus ir (ar) generalinius advokatus, ar EŽTT teisėjus atrankos komisija. Be to, šioje dalyje nustatoma, jog apie kandidatų atranką skelbiama viešai, taip pat numatoma, jog atrankos komisiją aptarnauja Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Šio straipsnio 2 dalyje nustatoma, jog atrankos komisiją sudaro 7 nariai: Konstitucinio Teismo deleguotasis teisėjas (komisijos pirmininkas), Lietuvos Aukščiausiojo Teismo deleguotasis teisėjas, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo deleguotasis teisėjas, Teisėjų tarybos deleguotasis teisėjas, Lietuvos advokatūros Advokatų tarybos deleguotasis atstovas, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigos (Nacionalinės žmogaus teisių institucijos) deleguotasis atstovas, Lietuvos teisininkų draugijos deleguotasis atstovas. Pažymėtina, jog atrankos komisijos nariams pagal atitinkamus teisės aktus ar kitus dokumentus yra keliami nepriekaištingos reputacijos bei išsilavinimo reikalavimai (pvz., Advokatūros, Konstitucinio Teismo, Teismų, Valstybės tarnybos įstatyme bei Lietuvos teisininkų draugijos statute).

Šio straipsnio 3 dalyje nustatoma, jog atrankos komisija, įvykdžiusi atranką, informuoja teisingumo ministrą apie kandidatus, atitinkančius Vyriausybės nustatytus kriterijus ESTT teisėjo ar generalinio advokato, taip pat EŽTT teisėjo pareigoms užimti. Teisingumo ministras informuoja Ministrą Pirmininką apie atrinktus kandidatus, kuris įvertinęs kandidatūras nutarimo projektą dėl konkrečių kandidatų siūlymo pateikia Vyriausybei, kartu nurodydamas konkrečių kandidatų siūlymo motyvus. Šio straipsnio 4 dalyje nustatoma, jog Vyriausybė, įgyvendindama Konvencijos 26 straipsnį, nustato tvarką, pagal kurią atrankami kandidatai į Europos Žmogaus Teisių Teismo *ad hoc* teisėjų sąrašą.

Be to, siūloma patikslinti Vyriausybės įstatymo Vienuoliktojo skirsnio pavadinimą.

Priėmus Įstatymo projektą, būtų pašalintas šiuo metu egzistuojantis teisinis neapibrėžtumas, siūlant Lietuvos Respublikos kandidatūras į EŽTT teisėjus ar *ad hoc* teisėjus bei į ESTT padedančius generalinius advokatus. Nustačius vieningą kandidatų siūlymo į ESTT bei EŽTT teisėjus ir ESTT padedančius generalinius advokatus tvarką bei kandidatų į minėtų teismų narius atrankas organizuojančių komisijų sudėtis, būtų užtikrintas Lietuvos Respublikos kandidatų siūlymo į minėtų tarptautinių teismų narius proceso didesnis efektyvumas, kandidatų atrankos skaidrumas ir viešumas bei atrankų profesionalumas, būtų išvengta kandidatų atrankos ir siūlymo į minėtų tarptautinių teismų narius mechanizmo dubliavimosi kandidatus atrinkančių bei atrinktų kandidatų siūlyme dalyvaujančių institucijų kontekste, kartu būtų užtikrintas Lietuvos Respublikos tarptautinių įsipareigojimų laiku ir tinkamai pasiūlyti kandidatus į ESTT teisėjus ir generalinius advokatus bei EŽTT teisėjus ar *ad hoc* teisėjus vykdymas.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamų pasekmių priėmus Įstatymo projektą nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projekto priėmimas kriminogeninei situacijai įtakos neturės. Viešumo ir skaidrumo principų įgyvendinimas Lietuvos Respublikos teisėjų į tarptautinius teismus kandidatūrų siūlymo ir atrankos procese mažins korupcijos galimybes.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priėmus Įstatymo projektą, tiesioginio poveikio verslo sąlygoms ir jo plėtrai nenumatoma.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektu siūlomos nuostatos neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

EŽTT teisėjų, kuriuos į pareigas siūlo Lietuvos Respublika, bei ESTT padedančių generalinių advokatų kandidatūrų siūlymo tvarka būtų reglamentuota priėmus Įstatymo projektą. Pažymėtina, jog priėmus Įstatymo projektą, reikės atitinkamai pakeisti Lietuvos Respublikos Seimo statutą, šiais pakeitimais nustatant EŽTT teisėjų bei ESTT padedančių generalinių advokatų, kuriuos į pareigas siūlo Lietuvos Respublika, kandidatūrų svarstymo Seime procedūrą.

Pagal Konstitucijos 76 straipsnį Seimo struktūrą ir darbo tvarką nustato Seimo statutas, turintis įstatymo galią. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad šiame Konstitucijos straipsnyje suformuluota blanketinė norma, leidžianti Seimui pačiam nustatyti savo struktūrą, darbo tvarką, įstatymų ir kitų teisės aktų pateikimo, svarstymo ir priėmimo procedūras, Seimo struktūrinių padalinių kompetenciją, jų tarpusavio santykius, taip pat reglamentuoti kitus Seimo funkcionavimo klausimus (Konstitucinio Teismo 2000 m. kovo 30 d. nutarimas). Taigi Konstitucijoje yra įtvirtinta Seimo diskrecija šioje srityje, todėl minėtų reikiamų Seimo statuto pakeitimų parengimo iniciatyvos teisė priklauso Lietuvos Respublikos Seimui.

Kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Taip.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Teikiamas Įstatymo projektas neprieštarauja Konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus Įstatymo projektą, Vyriausybė nustatys kandidatų į ESTT teisėjus ir generalinius advokatus, EŽTT teisėjus bei į EŽTT *ad hoc* teisėjų sąrašą atrankos tvarką.

Vyriausybės nustatomoje detalioje kandidatų į ESTT teisėjus ir generalinius advokatus bei EŽTT teisėjus atrankos tvarkoje bus nustatytas atrankos tikslas, detali atrankos organizavimo, vykdymo bei įvykdytos atrankos rezultatų pateikimo tvarka. Bus nustatyti kandidatų atrankos kriterijai, atsižvelgiant į, be kita ko, Europos Sąjungos bei Europos Tarybos lygiu galiojančias reikalavimus. Kartu bus nustatoma vertinimo sistema bei minimalus balas, ir tik jį surinkę kandidatai būtų pateikiami Ministrui Pirmininkui, kuris priimtų sprendimą dėl konkretaus kandidato į ESTT teisėjus ar generalinius advokatus, ar dėl konkretaus kandidatų sąrašo į EŽTT teisėjus pateikimo Vyriausybei. Jeigu Respublikos Prezidentas ar Lietuvos Respublikos Seimas nepritartų Vyriausybės siūlomoms kandidatūroms, Ministras Pirmininkas iš atrinktų kandidatų sąrašo siūlytų kitas kandidatūras Respublikos Prezidentui pritarti bei konsultacijoms su Seimu. Pažymėtina, jog atrankos tikslas – padėti suformuoti pasiūlymą Ministrui Pirmininkui, kuris priimtų sprendimą dėl konkrečių kandidatūrų iš atrinktų kandidatų sąrašo teikimo Vyriausybei, kartu nurodydamas ir šio siūlymo motyvus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymui įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu yra konsultuojamasi su suinteresuotomis institucijomis ir visuomene.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*

„Teisėjai“, „*ad hoc* teisėjai“ „Europos Žmogaus Teisių Teismas“, „Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“, „Europos Sąjungos Teisingumo Teismas“, „Generaliniai advokatai“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Pažymėtina, jog 5 Europos Sąjungos valstybės narės (Lenkija, Vokietija, Prancūzija, Italija ir Ispanija) turi nuolatinį generalinį advokatą ESTT, o Lietuvos Respublika, kartu su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis narėmis, dalyvauja rotacijos sistemoje. Pagal esamą rotacijos sistemą Lietuvos Respublika turės pasiūlyti generalinio advokato kandidatūrą 2024 m. Kartu atkreiptinas dėmesys, jog Lietuvos Respublika turi pasiūlyti kandidatus į EŽTT teisėjus vietoj EŽTT teisėjo Egidijaus Kūrio, kuris buvo paskirtas į šio teismo narius iš Lietuvos Respublikos pasiūlytų kandidatų. Šio teisėjo kadencija baigėsi 2022 m. spalio 31 d.